

GASETA DE LES ARTS

1.er NOVEMBRE 1924

DIRECTOR: JOAQUIM FOLCH I TORRES

Any I.—Núm. 12

Aptitud i Mestratge

Pau Gargallo

Heu's aquí l'artista i l'home d'ofici fonent-se en una superior categoria: l'escultor perfecte. L'aptitud, les qualitats naturals, el temperament, educats en un aprenentatge obstinat i reeixit; aquest és el cas de l'escultor Gargallo.

Sovint es presenta en els artistes un desgraciat desequilibri entre llur capacitat de concepció i llur facultat d'expressió, entre la imaginació que crea en l'espai i la mà que reproduïx en la matèria. El predomini de la imaginació crea l'obra incongruent i malaltissa, el confusióisme de les arts; l'artista, davant la deficiència d'expressió, agombola, en monstruosa cridòria, tots els llenguatges estètics per provar de fer-se entendre. El predomini de l'habilitat, en canvi, crea l'obra muda, la capsa de la sensibilitat, sense la sensibilitat a dintre, l'obra fàcil, l'obra correcta, rígida i freda com un cos sense ànima.

Reunir les dues qualitats en una equilibrada ponderació, heu's aquí la rara i extraordinària avinentesa. Heu's aquí el cas de l'escultor Gargallo.

Posseint aquestes dues qualitats, l'escultor pot llençar-se, com es llença en Pau Gargallo, a especulacions de tota mena; el producte és venturosament sempre el mateix: escultura. Adhuc en aquelles de les seves obres — com en les carotes de metall — en les quals la ductilitat substitueix a la plasticitat, que és la condició clàssica de la matèria damunt la qual l'escultor treballa, l'expressió és sempre escultòrica, perquè en Pau Gargallo és escultor per temperament, i cap de les seves obres pot dependre's d'aquesta felicitat condició que presideix la llur naixença.

L'escultor Gargallo posseeix el sentit de la plasticitat, que no vol dir precisament expressió tancada en bloc i materialment corpòria de totes les coses, sinó més bé fusió del cos en moviment i l'aire que l'envolta, en una sola graciosa estructura. Aquest és l'admirable sentit de la plasticitat d'en Pau Gargallo; condició essencial de la seva obra que àdhuc posseeixen les obres de la seva joventut més remota. Adhuc en aquelles produccions de l'artista realitzades sota la direcció eminentment limitativa d'arquitectes i en mig de doloroses desventures, l'observador experimentat hi trobarà sempre la gràcia dels volums a lloc i el brillant espurneig de l'emoció estètica transpirant a través de les dificultats més agudes.

Des de les primeres creacions l'escultor poc ha canviat. Una major experiència fa les seves mans menys relliscoses i impulsives, i les ceneix, en lenta submissió, a la condició d'instruments de l'artista, sense vel·leïtats particulars. L'escultor poc ha canviat, però l'home d'ofici s'ha anat fent un mestratge. I aquí és on la capacitat de l'escultor Gargallo s'ha revelat en tota la seva força. A mida que la perfecció de l'ofici ha anat fent més precís el seu llenguatge, fent més difícil la seva obra — perquè la claretat és sempre més difícil que la insinuació, la vaguetat de la qual deixa marge a

PAU GARGALLO. — El violinista. — Museu de Belles Arts de Barcelona.

l'espectador per aplicar-li mentalment un acabat perfecte, — la seva producció no ha reulat davant de la dificultat, sinó que, afinant-se en ella, ha fet la qualitat de les seves perfeccions més profunda.

Si com escultor la posició d'en Pau Gargallo ha sigut sempre ferma, sense que la fes trontollar ni un dubte, com artista, com home de sensibilitat, ha gustat del tast de les més diverses experiències, arribant a caure en moments de desorientació que únicament la fortalesa de les seves qualitats essencials podien salvar i han salvat. El bon gust, la gràcia masculina, l'extraordinària capacitat de traducció plàstica de l'escultor Gargallo, han mantingut la seva obra en interès creixent, àdhuc en els instants de vacil·lació de les seves majors audàcies.

Des del moment en què l'artista

s'ha expressat en els metalls i ha reeixit en extreure la condició plàstica de la seva ductilitat; la renascuda confiança en si mateix ha enfortit les seves posicions. Des d'aquell moment l'artista adquireix l'optimisme de la seva seguretat, i bo i anant cercant noves formes d'expressió a la seva emoció estètica, realitza aquesta funció experimental amb la seguretat de que, sigui quin sigui el resultat final, no desdirà de la seva dignitat artística.

Aquest afany de creació que l'artista uneix a la seva qualitat de escultor, anima d'un nou impuls tota la seva producció i crea en ella noves modalitats de bellesa. L'artista s'eleva i s'asserena. I, obeeixin a un mateix o a diferents conceptualismes estètics, totes les obres porten el rastre brillant d'aquestes virtuts paternes.

L'obra d'en Pau Gargallo es caracteritza per la seva incisiva agudesia; els trets hi són marcats d'una manera indubitable i profunda, d'una manera valenta; l'artista no cerca en el misteri de les mitges llums, les interpretacions equivoques i afalagadores; la seva obra és clara, d'un sol sentit, definida. La correcció de les seves formes serva tot l'aire d'una vitalitat que s'expansiona i que conté les forces impetuoses d'un desenfrenat romanticisme intern dintre les llines infranquejables d'una gràcia severa.

Aquesta abundor de vida que es desborda sense deformar la bellesa única, és la característica de les obres clàssiques que han passat a la immortalitat. Ella marca el suprem equilibri de l'emoció i la destresa. En tots els períodes de la Història, els artistes que es situen més enllà d'aquest moment, s'esllavissen pels primers pendents de les decadències que fatalment segueixen a tota perfecció insuperable.

La modernitat, l'adaptació de l'obra al temps és purament cosa externa. Existeix en l'obra d'en Gargallo tant com pugui existir en la dels millors artistes avençats de cada època; però, com en tots ells, és condició que passa a segon terme, esblaimada per la qualitat estètica pura de l'obra, que, a través de l'anècdota dels temps, és la sola essència que perdura.

Des de que saltà en el món la primera guspira de l'esperit fins als nostres temps, els bons artistes, els elegits, no han fet més que mantenir, amb les brases de la llur sensibilitat, el foc sagrat de l'art que és l'expressió més pura de la vida. Algunes vegades sembla que s'alcen flames noves, però el foc és sempre el mateix. Aquesta permanència és la condició de la seva universalitat, i a ella és degut el que, a pesar de les oposades direccions que prenen en l'espai les diferents doctrines estètiques, vinguin totes a coincidir, finalment, en el cercle d'aquella bellesa única que havem esmentada.

El fetixisme de la novetat no és cap garantia per a l'obra estètica. La novetat es produeix d'una manera espontània, i no és altra cosa que el reflexe, en el temps, de la sinceritat amb que l'artista produeix la seva obra, qualitat que és essencial en l'obra d'art, puix on no hi ha sinceritat no hi ha emoció, i on no hi ha emoció no hi ha temperatura psicològica suficient perquè es fonguin en el gresol de qualsevol tècnica estètica els elements materials i espirituals de l'obra artística en la qual l'artista hi posa, com un empelt de foc, una part de la seva mateixa vida que, per estar lligada al seu temps per exigències físiques, ha d'ésser forçosament moderna.

L'artista es reflexa en la seva obra. Per això en el cas d'en Pau Gargallo, escultor per temperament, la diversitat de la seva producció obeeix a la diferent aplicació, en el procediment, d'una o altra tècnica estètica, o a la posició que per respecte a la matèria tractada — metalls dúctils o plàstics, pedra, fusta — adopta davant de cada obra; però el resultat final és sempre el mateix: escultura. Escultura sense cap qualificatiu, la immortal, l'eterna; producte d'una necessitat espiritual que té l'artista

creador de comunicar-se amb el món exterior, comunicació que realitza en el llenguatge per ell més eloqüent i més planer perquè tots els seus sentits tenen la màxima disposició a expressar-s'hi. Així és com ell realitza la seva funció social: recollint la valor plàstica de totes les coses i transmetent-la al seu entorn en volums intel·ligibles.

Cas d'aptitud i de mestratge. Cas de superació, per l'educació, de les facultats prou desvetllades. S'ha dit masses vegades que l'educació atueix la imaginació i la sensibilitat primitives. Trobem imaginatiu el llenguatge d'un pastor i temem que l'educació el cohibeixi. Si la capacitat imaginativa no és producte de la seva vaguetat completada per la nostra intel·ligència, l'educació, en lloc d'emudir-lo, li donarà nous mitjans d'expressió per revelar-la. Fixin-se els nostres joves en aquest exemple: l'escultor Gargallo, naturalment ben dotat, en lloc de recloure les seves facultats excepcionals en un desgarbat primitivisme, les ha anat constantment educant en un sever aprenentatge. I és a través d'aquest aprenentatge que ha arribat a mestre. I és a través d'aquest aprenentatge que les seves dots naturals desbocades s'han anat refrenant i matitzant-se, dòcils a l'harmonia d'una bellesa que d'aquesta educació n'ha pres la gràcia i d'aquells impulsos inicials en conserva l'ardidesa viva.

J. LLORENS ARTIGAS.

Paris, setembre 1924.

La Pittura Internazionale alla XIV Esposizione d'Arte della città di Venezia.

Italia, Stati Uniti, Rumenia, Olanda

(Continuació del n.º 11.)

Vorremmo, se lo spazio non ci tirannegiasse, parlare a lungo di questo pittore, ch'è da considerarsi uno dei maestri della nuova generazione, e analizzarne le opere, ma rimandiamo ciò a miglior tempo. Ci limiteremo a dire che gli imperativi cui il Casorati obbedisce sono: forma, ritmo e colore. Ed è nel colore caldo, preciso, spesso prezioso che bisogna ricercare quella nativa sensibilità cui accennavamo più in alto e che, per essere governata da una ferma legge interiore d'equilibrio, viene al Casorati negata da molti critici superficiali.

L'escultor PAU GARGALLO en el seu estudi a París.

Il Casorati ci prepara a visitare i sei artisti che espongono le loro opere, in numero di dieciannove, nella sala detta del 900. Questa sala corrisponde a un gruppo artistico esistente a Milano sin dal 1922. Ognuno dei sei artisti che lo com-

pongono porta nell'arte una sua particolare visione. Il migliore di tutti è forse Mario Sironi, nato in Sardegna nel 1885, che squadrà gagliardamente le sue figure e si serve di taluni colori crudi — tra gli altri certi bianchi ges-

però a nascondere talune incapacità formali e di stile. Infine Pietro Marussig (Trieste, 1879) e il marchigiano Anselmo Bucci (1885) tentano con discreti risultati l'uno una pittura composta e modesta di linee e di toni, l'altro le mobili vivacità dell'atmosfera e del colore particolari all'impressionismo francese, in un quadro intitolato *Pittori* alquanto enfatico nel taglio e nell'atteggiamento delle figure.

Tra i giovani più ardimentosi e dotati bisogna additare anche Ubaldo Oppi, nato a Bologna nel 1889, ch'espone ben venticinque quadri nei quali è evidente uno sforzo continuo di composizione e il desiderio di riaccostarsi alla migliore tradizione italiana. A prima vista questa sala dà un senso di conforto per la chiarezza e per la solidità architettonica dei dipinti in essa esposti. L'Oppi è giunto a questa espressione — che ci auguriamo transitoria verso forme più perfette e realizzate — attraverso uno studio amoroso degli antichi, ma per ora egli non ha di questi che le qualità più appariscenti. Le sue figure, a un esame accurato, si dimostrano prive di vera composità, i rilievi e i tondeggiammenti sono deboli, più annunciati e cercati che ottenuti, i frequenti giochi di bianco su nero e di controce appaiono quel che in realtà sono: facili effetti ai quali l'artista deve sfuggire. Ad onta di ciò noi riconosciamo, con Ugo Ojetti che «Ubaldo Oppi sa quello che vuole» e che «questa mostra è solo una prima e convincente prova di quello ch'egli può».

* * *

Crederemmo di mancare al nostro compito se prima di abbandonare il padiglione italiano per quelli delle altre nazioni, non accennassimo ad altri giovani artisti che ci hanno convinto sia del loro valore che della loro fede nell'arte.

PAU GARGALLO. — Retrat de S. Segura. — Museu de Belles Arts de Barcelona.

Accenneremo innanzi tutto a Primo Conti, che espone tre quadri — *Maternità*, *La disputa coi dottori*, *Ritratto* — che sono assai più d'una promessa, per la forza e per la personalità che rivelano; a Giovanni Romagnoli, che ha una ventina di tele facilmente e largamente composte, in cui forse troppo insistenti appaiono certi toni dorati che hanno la loro fonte nelle bionde masse di capelli delle donne opulente che l'artista ritrae, nascondendo sotto l'abilità coloristica talune deficienze di forma; a Guido Trentini, che ha in parte deluso le speranze nate in chi, due anni or sono aveva ammirato il suo quadro *La Lettura* — ora a Bruxelles, — ma che rivela serie intenzioni in due tele analitiche dipinte con minuzia esagerata; a Nicola Fabricatore che ha un arioso e composto *Doppio ritratto*. Nè dimenticheremo Giuseppe Montanari che ne *La madre dell'eroe* e ne *La Colazione* mostra un realismo ricco di risonanze liriche ed emotive, Alberto Saliotti che espone un pacato *Interno* dai placidi e meditati colori, Steffenini Ottavio che impiega abilmente nel quadro *Due Susanne* una larga vena rubensiana, Natali Renato che armonizza con sapienza i cupi colori notturni, animando gli sfondi oscuri di verdi e rossi densi con una maniera salda e gustosamente popolaesca.

È per ultimo ci piace accennare a due paesisti di sicura sensibilità: l'uno, Arturo Tosi, imparentato con i migliori paesaggisti della sua terra dei quali ha la rudezza sana che sa disciplinare la natura in masse di colore dense e corpose; l'altro, Franco Dani, un chiaro e nitido toscano che si riattacca, attraverso i tentativi di Ardengo Soffici, ai migliori francesi in due ariose composizioni:

PAU GARGALLO. — Màscara de cuore.

(Col. Rosenberg. Paris. —Cl. A.)

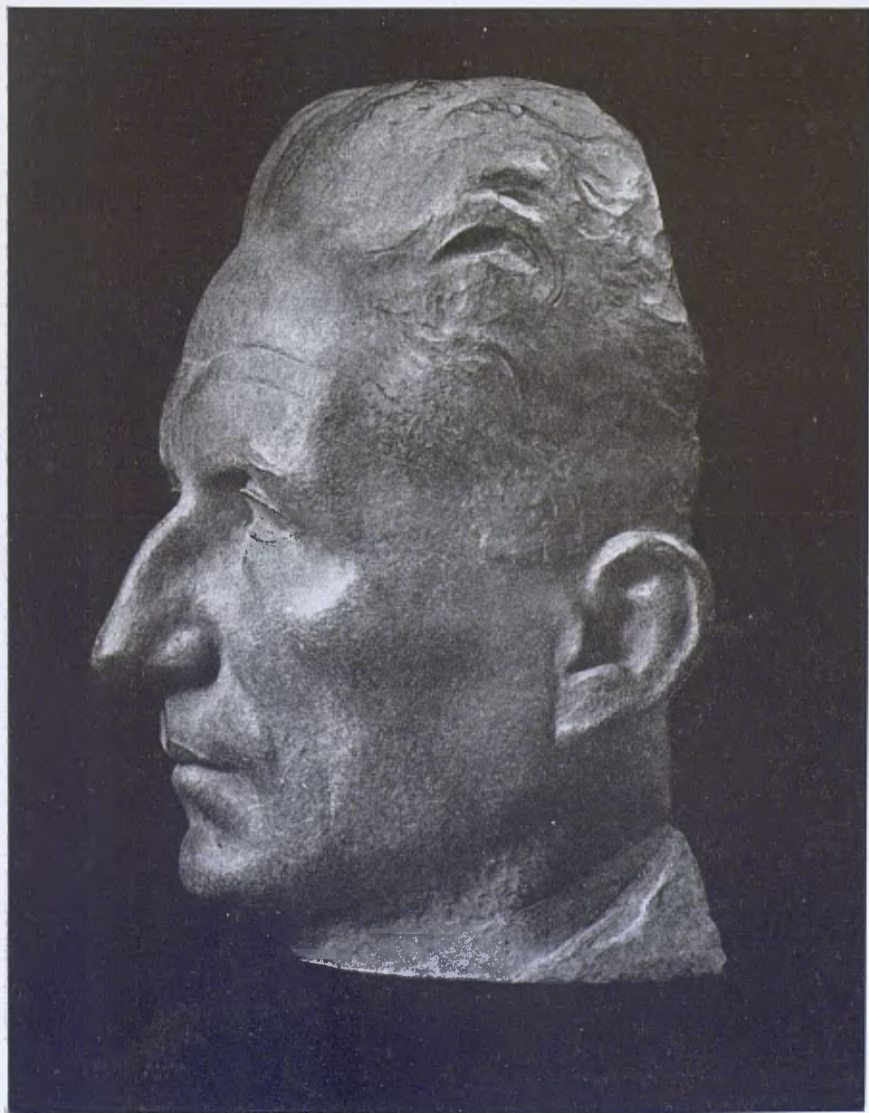
Paese toscano nell'arsura d'agosto e Imbrunire sull'Arno.

* * *

Ci rendiamo conto a questo punto — al momento, cioè, di abbandonare la Mostra Italiana per considerare brevemente qualcuna di quelle straniere che sono quest'anno importantissime — del come il nostro desiderio di dare un'idea completa di quella ch'è la fisionomia dell'arte italiana contemporanea alla XIV esposizione della Città di Venezia sia di difficile realizzazione. Quasi impossibile è catalogare, distinguere, dividere per scuole o per tendenze il ricchissimo materiale esposto nelle quarantatre sale del padiglione centrale, in cui tutta una inafferrabile gamma di tecniche e di sensibilità sfilano sotto gli occhi presto stanchi del critico, il quale si convince ancora una volta ch'è più agevole cosa scrivere un volume su *La Madonna di Castelfranco* del Giorgione che dieci pagine su una qualsiasi esposizione d'arte moderna.

Ci accorgiamo, ad esempio, d'aver dimenticato di accennare alla mostra postuma di Ugo Valeri (1874-1911) raccolta piamente dal poeta Diego Valeri suo fratello, piccola esposizione che basta a dare la misura d'un temperamento vivace forse troppo influenzato dall'epoca in cui visse, di avere trascurato la sala di Antonio Maraini — artista squisito che non disdegna di dare a sè stesso il nome di decoratore — il quale in cinquanta opere di bronzo, gesso, peltro, pietra serena ecc. mostra quanto arbitraria a volte sia la distinzione tra arte pura e arte decorativa.

(Continuarà al n.º 13.)

PAU GARGALLO. — Retrat de M. Raynal.

(Col. Raynal.—Cl. Serra.)

PAU GARGALLO. — Dona de Casp. — Museu de Belles Arts de Barcelona.

«Clos del Pastor». — Detall de «L'Espinari».

(Cl. Esquirol.—L'Escala.)

«El Clos del Pastor»

A la vila de L'Escala, davant d'aquell mar incomparable del golf de Roses, hi ha una casa que entre la verdor dels pins i l'encesa dels geranis, deixa veure en el frontal el nom de «Solitud». Al costat, i anexe al bell jardí, un mur de noble pedra i un amplí portal, tanquen un recinte florit, on unes lletres resen: «Clos del Pastor».

Aquests dos noms: «Solitud» i «Clos del Pastor», són el de la no-

vel·la i el d'un capítol de la novel·la que ha fet la glòria de l'escriptora que coneixem amb el nom de Víctor Català. Víctor Català és filla de la vila de L'Escala, i els noms d'aquest llibre seu, llegit i rellegit, damunt d'aquelles parets nobles, us fan curiós del que hi haurà a dins... Llavors, us allargueu un xic, i pel barri reixat del gran portal del «Clos del Pastor», veieu entre la fronda dels rosers i els llorers, escrit amb lletres d'or, el nom de l'escriptora, damunt del marbre blanc, d'on brolla una fontana.

En el jardí, els tamaris grisos

i afinats i el roser hi prosperen vora el gerani i el llessamí. Els romanins del bosc hi creixen amb acurada noblesa, vora dels llimoners i la mimosa. Voltant la font hi ha una bancada i al centre un estanyol, amb un trosset de cel que es retrata damunt de l'aigua quieta...

L'encís de tot això us fa néixer aquella viva i pura tafaneria del que hi ha dins i dels qui hi ha a dins, i hom sent com aquell clos i aquella casa deuen ésser un recés a posta per les amables lectures i fines diverticions de l'intel·lecte. El gran mar al davant per companyia, les veles que van passant, la llunyania violeta dels Pireneus... Bon *gourmet* deu ésser l'estadant!...

L'encant de mirar cases des de fora, poc o molt, l'han tastat tots els qui han tingut la sort o la desgràcia de les debilitats poètiques. D'adolescent, recordem aquelles tardes de diumenge divagant pels carrers florits de Sant Gervasi. Entre els reixats, a l'hora del crepuscle, l'olor del llessamí, la finestra entreoberta, el pianet llunyà que sanglotava, el llumet que s'encenia, un llibre oblidat en la butaca... Quanta literatura!... Després a Itàlia, pels contorns de Florència, amunt i avall dels murs de les grans viles puntejats de xiprers, cercant la reixa que et deixés entreveure el caminal que va a la casa, i la casa i el porxet arquejat i l'estàtua i l'olor de flors llunyanes i una veu femenina, cridant un nom sonor dins el silenci. Després, vorejant els canals de Bruges, l'encís d'aquelles finestretes, on hi ha velles fent puntes i noies rialleres entre rissos de cortinetes lleus i voledisses, mig tapant els vidrets que deixen veure un xiquet d'interior tot boirós de penombres suggestives... Tot això ja és passat, però, així i tot, ha deixat a l'esperit entre altres coses, una mica d'inclinació a aquestes curiositats sentimentals.

A la vila de L'Escala, però, aviat us deixaran satisfeta la vostra curiositat si pregunteu pel «Clos del Pastor» i pels qui l'habiten. Mariners i menestrals, tots a la una, us diran que es tracta de dues amigues admiradores de Víctor Català, que varen posar a la casa el nom de la novel·la i que després feren el jardí donant-li el nom del «Clos del Pastor». Gentil monument, doncs, que dues dones catalanes dotades del do raríssim de l'admiració per una altra dona, li dediquen. Monument de rosers i mimoses i tamaris en flor i remor de fontana, davant d'aquell

mar blau incomparable, i en la vila mateixa d'on l'escriptora és filla.

Trets així són frapants dins la monotonia del nostre viure intel·lectual. L'admiració a estones brolla espontània i es manifesta en les formes directes de l'aplaudiment i de la consideració públiques; però aquest culte de l'admiració íntima, constant i permanent, guarnit encara amb fullatges d'amistat i de companyonia, és tan rar, que aquest exemple bé val la pena d'apuntar-lo aquí.

Aquestes dues admiradores que han fet el «Clos del Pastor» i han omplert de pins aromosos el jardí de «Solitud» són n'Antònia Bartomeus i na Mercè Granell. Els seus noms assenyalen dins la societat catalana el tipus poc comú de la dona que sap viure la vida de l'esperit i conrea dins la més exquisida i franca naturalitat femenina el jardí de les nobles aficions a l'art i a la literatura. Els llibres dins la casa blanca i en el recés cobert que hi ha en el «Clos», tenen lloc preferent, i vora els llibres encara, les formes nobles dels vasos antics, i els vidres iritzats, i els bronzes i les pedres que la terra d'Empúries va donant, com a deixa dels temps que fou poblada.

Heu's aquí una de les flors més belles d'aquest jardí espiritual encara: el colleccionisme. La vitrina lluu dins la intimitat discreta de la sala, els seus petits tresors: pedres d'anell on són gravades divinitats antigues, vasos d'ungüent aromós que les gregues d'Empúries usaren al seu dia, vidres palpitanants d'iritzacions, esmaltats i joies... Per la finestra, entre els pins, es veu aquell mar blau, tot ennoblit de dignitat històrica, tot poblat del record d'aquelles llargues naus focenses de què parla Estrabó, fendint l'onada i abordant la costa misteriosa, sis segles abans de la vinguda de Jesu-Crist al món. I encara entre els pins que fan rodona, el bust del vell Homer damunt el fons tan blau per on passen les veles.

«Solitud» lluu de blancura endreçada els matins clars d'estiu. Les flors són amoixades al jardí per la cura intel·ligent, constant i amorosa de qui les defensa del clima tan rebec, de vents i salabror marines. Des del jardí de «Solitud» es baixa per una ampla graonada de pedra, on Venus presideix, al recinte del «Clos». Llorers i roses, tamaris i mimoses, llessamins i murtres el voltan d'aromes i color. Hi ha un

«Solitud». — El bust d'Homer sota els pins.

(Cl. Esquirol.—L'Escala.)

«Clos del Pastor». — La font i l'estany.

(Cl. Esquirol.—L'Escala.)

mur tot emparrat de llimoners, i les llimones, brillant entre els fullatges, fan el fons al bronze de «L'Espinari», que dona una nota humana, viva i noble a aquest bell jardí que és un monument d'admiració íntima i constant, regada cada dia i cada dia florida amb nous encisos.

FIAMA.

L'Exposició d'en Brull a can Dalmau

En Dalmau ha reunit en les seves Galeries del Passeig de Gràcia, de costum obertes a les gents d'avençada, una sèrie d'obres de pintura del pintor en Joan Brull, nat a Barcelona l'any 1864 i mort inesperadament en el seu estudi el 1912. L'exposició ofereix, doncs, el doble aspecte d'un homenatge a la memòria de l'artista, i una revisió de les valors innegables de la seva producció.

Aquestes revisions, tenen un interès sempre i el tenen sobre tot en el cas d'en Brull, l'obra del qual és allunyada de nosaltres, solament de catorze o quinze anys. Hom veu com en poc-temps les coses canvien i com l'art de la pintura, com tot, està subjecte a la moda passatgera i que damunt les valors pures de la pintura, hi han formes, estils, maneres, que res tenen que veure amb ella, i que no obstant en el moment duen a confusions i a apreciacions injustes.

En Brull, deixeble d'en Simó Gómez, seguí les direccions del seu mestre. La pròpia personalitat, el sentiment peculiar de les coses, féu de l'art d'en Brull, en sa primera època, una cosa totalment diversa de l'art d'en Gómez. En Brull és home d'una sensibilitat més prima que en Gómez, i les seves obres prenen d'això una apariència de major suavitat i delicadesa que les d'aquell artista. L'anècdota usual en la pintura d'aleshores és cercada per en Brull en els aspectes tendres de la vida, arribant en aquest gènere a fragments de pintura realment llaminers, com ho és el de la «Nena fent mitja», en el nostre Museu Modern, i a conjunts temàtics tan agradosos i plens d'harmonia casolana, com en el quadre de «El Pessebre», exposat ara a Can Dalmau.

No cal demanar a en Brull, però, la nota forta i vibrant; el llampec pictòric, el robust expandiment d'un esperit que s'exalta i que es troba

sovint, no ja entre les obres del seu mestre Gómez, sinó entre la d'alguns dels seus contemporanis, afiliats o influïts per aquell, no; l'art d'en Brull, és un art amb sordina, tènue, sentimental.

En Brull, amb aquest temperament en ell ben típic, es sentí pres pel moment modernista, i s'hi donà sencer. Del realisme anecdòtic, de moda a la seva època, n'acceptà els aspectes sentimentals i tendres. El modernisme pictòric i ornamentista, precedit d'una literatura plena de llanguiments decadentistes, venia a obrir-li un camp a propòsit per a l'esplai de les seves distintives espirituals. Aquelles tendres joves, que amb tant encís pintava en les seves notes i estudis dels primers temps, amb voleïars de cabells rossos nimbant els caparrons gentils, s'afinaren, s'exaltaren i esdevingueren éssers ideals d'un món incert ple de poesia blava.

Del quadre realista d'«El Pessebre» ja no se'n parlarà més en l'art d'en Brull. Els seus escenaris foren, des d'aleshores, llacs adormits, on reflectia la lluna entre desmais, o el cel de matinada o del capvespre, invadint d'un sol tot els espais d'on sorgien, com un somni, les fadetes gentils, entre flors, mirant les aigües quietes o la dansa joiosa de ses germanes, entre els verds desmaiats del paisatge ideal. «La Nena fent mitja» d'altres temps ara duia la túnica violeta d'imprecís tallat, i entre lliris, aspirava els perfums d'aquell món d'ensomnis...

Però cal dir que si la pageseta feïnera que veiem fer mitja queferada, havia canviat en sa categoria ideal, la pintura d'en Brull no havia canviat pas. Els escenaris nous permetien a en Brull la recerca de gammes arbitràries que no trobava abans en el món de les realitats; però la pasta, l'essència pictòrica, la valor pictòrica, en un mot, no era pas millor ni pitjor, i no obstant en Brull dels darrers temps era un pintor «modernista» que, pels seus temes, no tenia res que veure amb els seus contemporanis, ni amb l'escola que en Simó Gómez havia format entre nosaltres.

«Clos del Pastor». — Estàtua de «L'Espinari».

(Cl. Esquirol.—L'Escala.)

Aprofitem aquest ensenyament, avui que veiem que l'art dels darrers temps d'en Brull, per dessota la moda «modernista», es torna a afillar, essencialment, al que era en el temps del seu realisme. Mireu bé com determinades formes i aspectes del món exterior, descobertes i resoltes per la sensibilitat dels mestres d'ara, es fan servir de patró i de sostre acollidor on s'hi confonen valors pictòriques d'importància, qualitat i condició molt diverses i aprenem sobre tot, a reconèixer que, en l'art de la pintura, com en tot, hi ha una influència de la moda, més forta del que sembla, i que és sols quan les valors pictòriques són fortes, que ço que en tota pintura hi ha de «moda» es fa etern i no «passat de moda» com succeeix sovint.

Per això sol en Dalmau hauria fet un gran servei en organitzar aquesta exposició amb la qual el pintor Brull ens dona una darrera ensenyança. Ha fet bé també de renovar, davant de tots, la memòria dels mèrits indiscutibles d'un artista sincer i delicat que visqué enamorat del seu art, i que donà al seu art tota la vida, fins a la mort, que el sorprengué entre l'ensomni de l'obra a mig fer, el dia 12 de febrer de l'any 1912.

Déu el tingui al cell!

JOAQUIM FOLCH I TORRES

LES EXPOSICIONS

Galeria Malmedé. — A les Galeries Malmedé del carrer de València, 255, Passeig de Gràcia, l'artista muniquès en Roger Buck, hi exposa una col·lecció interessantíssima de proves de gravat al boix.

Revela el Sr. Buck un domini perfecte de la tècnica, que arriba a fineses de matís i a qualitats tant interessants i completes com en la prova «Flors», que porta el n.º 42 del catàleg. Les composicions simbòliques pesen un xic, a la manera alemanya, i el Sr. Buck ens plau més en els seus paisatges barcelonins, on s'hi sent, poca o molta, la influència d'alguns dels artistes catalans moderns.

Esmement entre les proves més notables «Paisatge alemany» (núm. 3), «Migdia d'Holanda» (núm. 6), «El Tibidabo» (núm. 30), «L'Observatori de Barcelona» (núm. 39).

Els amadors de gravats cal que vegin aquesta Exposició.

Galeria Dalmau. — La pintora terrassenca en Teresa Romero, exposa una sèrie interessant de pintures a l'oli i a l'aguaix, principalment paisatges i quadres de flors.

Es distíngui d'aquesta artista la visió fonda de les coses de la naturalesa i el seu art té l'agror noble de

«Clos del Pastor». — Graderia d'ingrés.

(Cl. Esquirol.—L'Escala.)

«Clos del Pastor». — El portal de cara al mar.

(Cl. Esquirol.—L'Escala.)

El pintor JOAN BRULL.

la lluita d'un ver temperament cap a la conquesta de la justa expressió.

D'una exposició a l'altra, es veuen els resultats d'aquest esforç i s'admira la força d'aquesta constància, que revela una veritable vocació a la que serien bona ajuda les disciplines d'una ensenyança ben dirigida, que donant mitjans a l'artista, formés el seu gust, sense destruir l'encant soberanament aspre de la seva espontaneïtat.

Exposició Canyelles. — S'anuncia per al mes entrant a la Sala de «El Camarín», una exposició d'obres d'en Francesc Canyelles, pintor i professor de dibuix de teixits a l'Universitat Industrial.

En Canyelles exposarà, entre algunes obres de pintura, estudis i composicions textils, que se'ns anuncien interessants.

El 80e compliment d'anys de l'arqueòleg rus Nicodemus P. Kondacov

Aquest primer de novembre complirà vuitanta anys l'eminent arqueòleg rus Nicodemus P. Kondacov, fundador dels estudis de la bizantinologia moderna. Als homenatges que de tota l'Europa i l'Amèrica estudiosa li seran adreçats, volem sumar-hi el de la nostra modesta GASETA DE LES ARTS; que també entre nosaltres les llums del savi professor han ajudat els treballs de l'estudi de l'art nostre i han donat un exemple de mètode profitós.

La carrera científica de l'acadèmic Kondacov és llarga i laboriosa, i ella li ha creat la reputació de savi eminent, que avui tota l'Europa reconeix. Mercès als seus treballs, la ciència s'ha enriquit de noves dades i de materials preciosos, i els fets coneguts abans d'ell han pres en molts punts una explicació diversa de la que s'havia acceptat.

En el domini de l'art bizantí i de l'art cristià primitiu, li correspon un lloc preponderant, no sols ja entre els seus contemporanis, sinó entre els estudiosos de tots els temps. Certament, aquestes parts de l'arqueologia poden considerar-se com recreades i científicament elaborades per Kondacov.

La seva vida ha sigut tota donada a la glòria de la ciència, a la qual es va consagrar ja durant els seus estudis a l'Universitat, on escolli-

com especialitat la història de l'Art. Acabada la llicenciatura de lletres a l'Universitat de Moscou, en 1865, fou enviat en 1870 a ocupar la càtedra de professor d'Història de l'Art a Odessa, i allí inicià ja els seus treballs més seriosos. Les seves obres primeres revelaren la seva profunda penetració del sentit, l'estil, el tema i la matèria dels monuments de l'art i dels objectes de l'antiguitat, que analitzava.

Els nombrosos viatges al Caucas i a l'Orient, fets pels estudis sobre l'art bizantí, el portaren fins al mont Sinai, i els resultats de les seves constatacions constituïren la base d'una sèrie d'obres precioses tals com: *L'antiga arquitectura de la Geòrgia*; *El Viatge al mont Sinai*; *Les antiguitats dels monestirs del Sinai*; *Les esglésies i els monuments bizantins de Constantinobla*; així com altres nombrosos articles i monografies d'alt interès.

En 1889 s'instal·là a Petersburg, on la seva activitat aconseguí el punt culminant, essent d'aquesta data la publicació de les *Antiguitats de Rússia*, en sis grans volums, i la seva magnífica *Història dels esmalts bizantins*, en edicions luxosíssimes, havent sigut ambdues traduïdes al francès. Aquestes dues obres afermaren la seva reputació de gran figura de l'arqueologia i de la bizantinologia sobretot, la qual s'havia iniciat en la seva tesi del doctorat sobre el tema *Història de l'art bizantí, considerada des del punt de vista de les miniatures*.

L'entusiasme científic de Kondacov i les seves inacabables aspiracions a noves recerques el portaren altra volta a l'estranger, i els seus viatges, tothora estaven estretament lligats amb les investigacions sobre els orígens de les antiguitats russes. Conseqüència d'aquests viatges fou una sèrie de llibres interessantíssims, tals com el seu *Viatge arqueològic a Síria i a Palestina*, *Els monuments de l'art cristià al mont Athos* i *Viatge arqueològic a Macedònia*. Emprengué aleshores la seva obra *Els tresors russos*, en la qual, a més de les antiguitats i monuments de Rússia, presenta les indicacions de caràcter metodològic, relatives a les antiguitats del període premongòlic, basant-se sobre els estils dits «àrab», «animalista» i de la «Koursoune», que regnaven en dits temps al seu país. Per a fer aquests estudis sobre origen de l'art rus, emprengué aleshores un viatge a tota l'Europa, visitant Espanya per primera vegada.

A Espanya el professor Kondacov s'interessà sobretot pels monuments muzaràbigs dels segles VII al X que estudià i que judicà d'alt interès per al coneixement de l'art dels bàrbars. A Oviedo estudià el tresor d'orfebreria de la Cambra Santa i sobretot la Creu visigòtica. Així mateix comentà les piques àrabs d'ablucions de l'Alhambra, de Sevilla i de València (Xàtiva), decorades d'estil àrab animalista, provant les línies d'ascendència asiàtica del dit estil animalista a Europa. Ço que el retingué a Espanya, però, fou el manuscrit bizantí del segle XIV que hi ha a la Biblioteca Nacional de Madrid; aquest manuscrit fou compost per Joan Skilitza, cap del palau de Bizanci i general de la guarda exterior (Curopolatus et Drungarius Vigiles). Entre les miniatures s'hi troben representacions dels russos, i entre elles la recepció de la princesa Olga de Rússia al palau de l'emperador bizantí, la dels Petchengs, les nego-

ciacions de l'emperador-Tsimishius i el príncep Svatoslave. Una altra sèrie de miniatures presenta la campanya dels russos a Bizanci i les negociacions del príncep Vladimir. D'aquesta enumeració se'n dedueix l'interès que el manuscrit té des del punt de vista de la representació d'aquests personatges russos, i l'entusiasme amb què el professor Kondacov l'estudià durant el seu viatge a Espanya.

La iconografia antiga fou tothora objecte de la seva especial atenció, i en els seus deu anys darrers ha dedicat totes les seves activitats a l'estudi de l'art de les icones i de la pintura religiosa russa, i de la de l'Orient grec i l'Occident cristià. Els resultats dels seus anàlisis profunds formaren els dos volums de la *Iconografia de la Verge Maria*, on mostra demés el mètode seguit en les seves recerques sobre aquest tema iconogràfic.

La revolució russa de 1917 el sorprengué en ocasió d'estar preparant els volums següents de la seva iconografia. La ventada revolucionària no respectà ni els savis eminents com el professor Kondacov, qui a ses velleses fou forçat a deixar la seva pàtria i a refugiar-se a l'estranger. Al començament de l'any 1920 emigrà de Rússia i passà dos anys a Bulgària. A la primavera de 1922, fou invitat per la Universitat de Praga i es traslladà a la capital de Txecoslovàquia, on començà els seus cursos, bé que sense deixar els seus treballs d'abans. Entre aquests, prosseguí el seu estudi sobre l'origen històric de l'ornament de diversos objectes; armes i teixits antics, i sobre la formació dels vestits usats per la cort de Bizanci, que tenen el seu origen en les tribus nòmades bàrbars. Aquest tema féu el fons de la seva comunicació al recent Congrés d'Estudis Bizantins de Bucarest i serà publicat

en el primer número de la revista *Byzantion*, que com a acord d'aquell Congrés apareixerà pròximament a Brussel·les.

El govern francès, apreciand els alts mèrits científics que ha contret el professor Kondacov, el féu Gran Oficial de la Legió d'Honor, concedint-li el lloc que ocupava el famós Ducange.

La ciència arqueològica moderna té en el venerable home d'estudi, avui exilat de sa pàtria, un dels seus més assenyalats prohoms, i en complir-se ara el 80 aniversari del seu naixement, ens és grat significar-li els nostres desitjos de que sia la seva vida llarga i la seva salut forta per al treball preciós que està realitzant.

J. F. T.

NOTICIARI

Les excavacions a la tomba de Tout-Ankh-Amon

Mr. Howard Carter ha reprès aquest estiu els treballs d'exploració de la famosa tomba de Tout-Ankh-Amon a la Vall dels Reis d'Egipte, la qual fou interrompuda pel desacord entre l'explorador i el govern egipci.

Els treballs s'han reprès a base de l'acceptació per part dels exploradors de les condicions imposades pel Ministre de Treballs Públics del govern egipciac.

La primera condició era la de que Mr. Howard Carter presentés satisfaccions al govern egipci d'algunes declaracions considerades ofensives, fetes a propòsit del seu dret d'entrada a la tomba. Altres condicions són: el control pel ministre egipci de totes les visites fetes a la tomba i dels treballs en ella execu-

JOAN BRULL. — Noieta fent mitja. — Museu de Belles Arts de Barcelona.

tats, restant prohibit el monopoli d'agència o diari per a la publicació de notícies i fotografies.

Els resultats dels treballs a la sepultura deuen ésser comunicats primerament al govern egipci i publicats en la premsa egípcia abans d'ésser telegrafats a l'estranger. No serà permès a Mr. Carter el publicar els resultats dels seus treballs, si no és en forma de volums o bé en sèrie d'articles, en una publicació determinadament de caràcter científic.

El govern egipci ha aguantat davant l'afer el seu lloc d'honor.

La fira dels Antiquaires a Versailles

Ha tingut lloc al Palau de Versailles, instal·lant-se en «L'Orangerie», la fira anyal dels antiquaris de França, que s'ha vist força concorreguda.

Els organitzadors de la fira han fet entrega a M. Chausseriche, arquitecte conservador del Palau, de la soma de 20,000 francs, producte de 9,856 entrades a la fira, perquè les destini a la restauració del Saló de l'Escala del Rei del dit Palau de Versailles.

Nou establiment

S'ha inaugurat recentment l'establiment per a Fotografia i Decoració que els artistes Josep Massana i Joan d'Ivori han muntat a la Ronda de Sant Pere, n.º 3, principal.

Les sales formen un excel·lent conjunt de decoració moderna.

El vestíbul, el qual és de grans proporcions, té una entonació gris

JOAN BRULL. — El Pesebre. — Galeries Dalmau.

(Cl Serra.)

verdosa. Els mobles són esmaltats de blau, i es combinen amb dues grans làmpares de metall, aplicades a les parets, i tres al sostre de fusta i roba per a llum verdosa.

Tractant-se d'una fotografia, no cal dir que les fotografies en què triomfa l'art d'en Massana, entren com a element principal de l'ornamentació.

El Saló té una entonació roja - negra - or, i els mobles són esmaltats roig - laca i or - negre. Dues làmpares amb aplicacions de metall, i dues de fusta daurada, formen conjunt amb la gran làmpara central en forma de fanal, de fusta i vidres. Un relleu de talla daurada, obra d'en Coscolla; una vitrina de fusta es-

maltada roig - laca, amb diversos objectes antics i penjarelles de plata, obra d'en Fontanals, i unes fotografies d'en Massana, i uns projectes de decoració d'en D'Ivori, acaben d'ornamentar el Saló.

El Tocador té una entonació càlida, obtinguda amb la combinació de grocs, negre i or. Un fris pintat per D'Ivori, una làmpara central de fusta, dues de paret i uns emmarcats projectes de decoració d'en D'Ivori, completen el mobiliari.

El saló per a galeria fotogràfica té fragments corporis de diferents estils per a fons de retrats, tres làmpares de vapor de mercuri i un potent reflector que farà de sol de taller.

En la decoració i amoblament de

la casa, hi han intervingut els següents artisans: Petit, per la fusteria; Champané, per l'esmalt dels mobles; Pallejà, pels papers de les parets; Llorens, per la pintura; Rigalt i Bulbena, pels cristalls gravats; Clarós i Alonso, per l'electricitat; Camaló, pels miralls; casa Tronc, de París, per les teles de tapisseria i estampats.

La galeria fotogràfica ha estat equipada per la casa «Elèctric Suphès», amb quatre làmpares a vapor, de mercuri Hewittic.

Una Font

Ha estat exposada a les Galeries Laietanes una font de l'escultor en Pere Jou. En Pere Jou és l'imaginador que esculpi tots els capitells moderns del *Marycel* de Sitges.

La font és de pedra dura de Sitges, pedrera del recó d'en Robert, i representa la «Solidaritat». La columna està inspirada en els «Xiquets de Valls»; la conca, en la «Sardana», la cobla de la qual sona al mig del brollador. L'obra és feta per a la casa «La Fontana», de n'Albert Fontana, a la regió de Collsacabra, terme de Pruit.

L'artista, desenrotllant el tema proposat, ha reeixit admirablement en la seva tasea. Potser la columna, amb l'arabesc de les figures dels xiquets de Valls, admirablement resolt, pren l'aire d'un fragment de construcció mexicana que lleva un xic la gràcia al conjunt.

De tota manera, l'obra d'en Jou mereix tots els elogis, i és possible que en el seu lloc d'emplaçament aquests efectes sien calculats per al seu complet resultat.

Areñas
FOTOGRAFIA **EXPOSICIONS**
 Procediments pigmentaris Venda d'obres i objectes d'art
 Gomes Antiguitats
 Tintes Decoració
 Carbons Mobles
 Esmalts
Corts, 670 (junt al Ritz)

Construcció i Decoració
 Fàbrica de parquets
 Fusteria mecànica
Bastús, Queraltó i C.ª
 Carrer de Santa Elena, 4 i 6
 TRANSVERSAL ALS DE RIERETA I CARRETES
 Tel. 284 A. **BARCELONA**

Reproduccions artístiques
 en marbre, pedra, etc.
 Fundició de bronzes a la cera perduda
Gabriel Bechini
 TELÈFON S. P. 120
 Roger de Flor, 162, i Consell de Cent, 430
Barcelona

MIGUEL BECH
 Construccions i Decoració
 en guix i pasta
 URGELL, 165 Tel. 590 G.
BARCELONA

H. Blanco Bañeres
 Call, 21 (Pl. S. Jaume). - Teléf. 190 A.
 ALFOMBRES
 TAPISSERIES
 CORTINATGES
 LLENCERIA
 TAPISSOS PERSES I D'ESMIRNA
 NUSATS A MÀ

Mobles Artístics de Roten (Jone)
 Fàbrica:
Passeig de Gràcia, 115
BARCELONA

Fusteria d'Obres i d'Estils
 Ebenisteria • Instal·lació d'Establiments Comercials i Despatxos
VÍDUA de F. CASAS
 SECCIÓ DE PERSIANES
 COLISSES ENROTLLABLES
 Diputació, 119 i 121 Tel. H. 860
BARCELONA

RENART
 Reproduccions
 Enquadraments d'art
 ■ ■ ■
 Diputació, 271
BARCELONA

GALERIES DALMAU
 PASSEIG DE GRÀCIA, 62 - TEL. 1172 G.
BELLES ARTS
 EXPOSICIONS
 SECCIONS DE: MATERIAL PER ARTISTES
 MARCS, MOTLLURES
 OBJECTES D'ART
 LLIBRERIA
 ANTIGUITATS

TALLERS DE FUNDICIÓ
 ELABORACIÓ I RESTAURACIÓ DE
 METALLS
Octavi Domènech
 Tallers, núm. 45 (DAVANT JOVELLANOS)
 • TELÈFON 2705 A. •
BARCELONA

RIGALT, BULBENA i C.ª
 VIDRIERIA D'ART I INSTAL·LACIONS

 CASANOVA, 32 (entre Corts i Sepúlveda)
 TELÈF. 5343-A. **BARCELONA**

Vda. de **W. Guarro**

Fàbrica de
Paper de Tína

Fundada
el segle XVIII

PROVEÏDORA DE PAPER SEGELLAT DE LES REPÚBLIQUES ARGENTINA, PERÚ, XILE I URUGUAY. PAPER DE FIL DE TOTES MENES. PAPER CATALÀ. PAPER D'OFICI. PAPER PER A EDICIONS. PAPER TELA. CARTROLINES. CARTROLINES DE COLORS. CARTROLINES DE FIL PER A CARTES. TARGES, SOBRES. ESTOTXERIA PAPERS I CARTROLINES ESPECIALS PER A DIBUIX

C/ta Layetana, 7 · BARCELONA

GALERIES LAYETANES

Corts Catalanes, 613 Tel. A. 4902

EXPOSICIONS D'ART
TAPISSOS
LÀMPARES
DECORACIÓ

CONSTRUCCIÓ DE MOBLES
D'ESTIL

CASA MIQUEL RIUS

Enquadernacions d'Art
Enquadernacions de Biblioteca
Enquadernacions Editorials

Zallers: Carrer de Mallorca, n.º 207
BARCELONA

FUSTERIA

ENRIC TARRAGÓ

Taller de Construccions:
Consell de Cent, 283 Telèf. 4752 A.

Fàbrica d'elaborar fusta:
Roger de Flor, 132 Telèf. 327 S. P.

L. Malmedé

Antiguitats i objectes d'art
EXPOSICIONS

Passeig de Gràcia, 68
València, 255

LONES, LONETES, LLANETES
I ALTRES TEIXITS
TOLDOS, VELAM, BANDERES
I SIMILARS
TENDES DE CAMPANYA
DE DIFERENTS MODELS
CONFECCIÓ DE TOTA CLASSE
DE TREBALLS DEL RAM

G. ESTAPÉ

PASSEIG DE SANT JOAN, 8
TELÈFON 203-S. P.
BARCELONA

SERRALLERIA ARTÍSTICA PER A OBRES
J. PANYELLA I C.ª

BARCELONA

Làuria, 131
(xamfrà Diagonal)
Telèf. 2178 G.

JOAN BUSQUETS

Casa fundada l'any 1840

MOBLES ARTÍSTICS DECORACIÓ
OBJECTES PER A PRESENT

Exposició, Despatx i Tallers:
Passeig de Gràcia, 36 = Tel. 5314 A = Barcelona

TALLER DE TAPISSERIA
DE

Perfecte Llosà

Especialitat en sillons capitonnés
forrats de pell :: Es tapissen
parets i tota mena de cadires ::
Confecció de cortinatges i fundes

Balmes, 128 (entre Rosselló i Provença)
Telèfon 1058 G. BARCELONA

Treballs en
pedra artificial

Joan Minguell

Aribau, 137 i 139
BARCELONA

TALLER D'EBENISTERIA
de
FREDERIC ORRI

Construcció de mobles
• de totes classes •

Aribau, 226 Telèfon 2091 G.
BARCELONA

ANTIGA CASA A. OLIVA
FUNDADA EN 1885

T. Priu Mariné

Taller de daurats • Altars • Imatges
Decoració i reproducció en pasta
d'objectes d'art antic i modern
Casa especial per a la restauració
de retaules antics

Consell de Cent, 368
(entre Bruch i Giróna) Barcelona

TEL. 813-S. P. GRANVIA, 643

BARCELONA

CASA FUNDADA L'ANY 1835

TALLER DE TAPISSERIA I DECORACIÓ
GILABERT i MAÑÀ

ANTIGA CASA ROSELLÓ

Es tallen fundes i confec-
cionen tota mena de cor-
tinatges. • Especialitat en
sillons de gran confort.

Rambla Catalunya, 68 • BARCELONA

Magatzem de papiers pintats
per a decorar habitacions

Fill de Josep Guasch
(Successor de Doragas i L.ª)

Raurich, 8 Tel. 5268 B.
Barcelona

EXPOSICIÓ

Compra i Venda d'Antiguitats

J. Valenciano

Corribia, 2, pral. (Cant. Pl. Nova)
BARCELONA

Pintura : Paper : Decoració

Manuel Corominas

Astúries, 14 Tel. 394 G.
BARCELONA (G.)

PERFUMS
• MYRURGIA •
BARCELONA